

سنجش کیفیت زندگی مهاجران افغان مقیم ایران با رویکرد ذهنی (مطالعه موردی: روستای فیروزآباد)

حسین حاتمی نژاد^۱، یعقوب ابدالی^{۲*}، احسان علی پوری^۳

^۱ عضو هیئت علمی، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تهران.

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد علوم تحقیقات.

چکیده

بحث کیفیت زندگی موضوع جدیدی است که در دهه‌های اخیر مورد توجه محققان و دانشگاهیان به خصوص در ایران قرار گرفته است. کیفیت زندگی دارای دو رویکرد اساسی عینی و ذهنی است. در این تحقیق کیفیت زندگی شهری با رویکرد ذهنی و با در نظر گرفتن شاخص‌های فرهنگی-اجتماعی، اقتصادی، کالبدی- محیطی و زیست محیطی بررسی شده و روش تحقیق توصیفی-تحلیلی است. یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه میدانی با استفاده از میانگین و آزمون‌های آماری t تک نمونه‌ای، آزمون Kolmogorov-Smirnov تک نمونه‌ای و رگرسیون خطی چند متغیره به کمک نرم‌افزار spss مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای نشان دهنده این است که شرایط کیفیت زندگی مهاجران در روستای فیروزآباد شهرستان ری پایین و کمتر از حد متوسط ارزیابی شده است. که این نتایج نشان داد برای بهبود کیفیت زندگی مهاجران در سطح روستای فیروزآباد شهرستان ری برنامه‌ریزی در شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی بسیار تأثیر گذار است.

کلید واژه‌ها: رویکرد ذهنی، مهاجران افغان، کیفیت زندگی، روستای فیروزآباد

مقدمه

بحث کیفیت زندگی موضوع جدیدی است که در دهه‌های اخیر مورد توجه محققان و دانشگاهیان به خصوص در ایران قرار گرفته است که در این میان رشته‌های جامعه‌شناسی، جغرافیا، برنامه‌ریزی شهری، روانشناسی، علوم

سیاسی، شهرسازی و اقتصاد به این موضوع پرداخته‌اند (زنگنه‌شهرکی و همکاران؛ ۱۳۹۳). در ایران بحث کیفیت زندگی بیشتر در مورد شهرنشینان صورت گرفته است و کمتر به حوزه روستائیان و به خصوص مهاجران خارجی توجه شده است در این میان به جز یک مورد تحقیق در زمینه کیفیت زندگی مهاجران افغان شهر رباط کریم در سال ۱۳۹۳ توسط دکتر احمد پوراحمد و همکاران صورت گرفته است و در آن به مطالعه‌ی کیفیت زندگی از بعد ذهنی پرداخته شده است و به این نتیجه رسیدند که سطح کیفیت زندگی مهاجران در شهر رباط‌کریم پایین و کمتر از حد متوسط است و پایین‌ترین میزان رضایت از کیفیت زندگی به جنبه اقتصادی و تفریح و اوقات فراغت تعلق گرفته است. با توجه به تعداد زیاد مهاجران افغان در ایران به خصوص استان تهران و شهرستان‌های تابع ایجاب می‌کند که در این زمینه تحقیقات و پژوهش‌های بیشتری صورت گیرد تا در جهت برنامه‌ریزی هر چه بهتر و همچنین ارتقاء سطح کیفی زندگی مهاجران افغانی برنامه‌های متمرکز صورت گیرد. مطالعه در مورد مهاجران افغان ساکن شهر ری که از بین شهرستان‌های استان تهران دارای بیشترین تعداد مهاجر خارجی (البته به جز شهر تهران که خود مرکز سیاسی و اقتصادی کشور است و مسلماً دارای بیشترین تعداد مهاجر خارجی می‌باشد) و به خصوص مهاجران افغان می‌باشد حائز اهمیت است؛ به ویژه اینکه مهاجران افغان به صرف این که مردمان یک سرزمین همسایه هستند اما دارای ویژگی‌های متنوع اجتماعی-فرهنگی و قومی هستند. با توجه به مطالعات صورت گرفته و همچنین مشاهدات عینی که در این زمینه صورت گرفت به نظر می‌رسد وضعیت کنونی کیفیت زندگی مهاجران افغان در سطح بسیار پایینی قرار دارد. با توجه به تاثیرگذاری شاخص‌های مختلف در میزان رضایت از کیفیت زندگی، مطالعه و پژوهش بیشتر در این موضوع به صورت اجتناب ناپذیری ضرورت می‌یابد.

اهداف تحقیق

هر تحقیقی برای رسیدن به هدف یا اهداف خاصی انجام می‌گیرد. اصولاً روند شناسایی و تعیین اهداف هر مطالعه و تحقیقی براساس دو محور اصلی پاسخ‌گویی به نیازهای انسانی در عرصه مورد نظر و حل یا کاهش مسائل و مشکلات استوار است (پور احمد و همکاران: ۱۳۹۳). براساس آنچه در بیان مسأله گفته شد و در راستای سوالات تحقیق، در این مقاله به بررسی مولفه‌های کیفیت زندگی در بین مهاجرین افغان مقیم روستای فیروزآباد شهرستان ری پرداخته می‌شود.

سوالات تحقیق

در این رابطه سوالات متعددی مطرح هست که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

۱. شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی شهری از دیدگاه مهاجران افغان در چه سطحی قرار دارند؟
۲. از بین شاخص‌های کیفیت زندگی، کدام عامل بیشترین تأثیر را در سطح کیفیت زندگی دارد؟

فرضیه‌های تحقیق

۱. رضایتمندی از شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در بین مهاجرین افغان مقیم شهر ری در سطح پائینی قرار دارد.
۲. عامل اجتماعی - فرهنگی در بین شاخص‌های کیفیت زندگی بیشترین تأثیر را در سطح کیفیت زندگی دارد.

مبانی نظری مهاجرت

برای مفهوم مهاجر و مهاجرت تعریف یگانه‌ای در دست نیست؛ زیرا روش یکسانی برای اندازه‌گیری وجود ندارد و هنوز هم تعریفی از مهاجرت که فارغ از فرایند اندازه‌گیری باشد مورد توافق عمومی قرار نگرفته است (صفایی‌پور؛ ۱۳۹۰: ۱۲۵). مهاجرت انسان‌ها به سرزمین‌های دیگر، قدمتی به بلندای حیات بشری دارد. هنگامی که انسان‌های گذشته، شرایط زندگی را در محیط خود نامساعد می‌یافتند، جهت دستیابی به موقعیت‌های بهتر زندگی به مهاجرت اقدام می‌کردند. مهاجرت بهترین راه برای انطباق با شرایط بی‌ثباتی اجتماعی و طبیعی و کسب فرصت‌های جدید برای زندگی آسان‌تر بوده است. مهاجرت فرایند حرکت ارادی یا اجباری یک فرد یا گروهی از انسان‌ها از مکانی به مکان دیگر به قصد سکونت موقت یا دائم در آن مکان است. این فرایند با خود تحولاتی در نگرش‌ها، فعالیت‌ها، و رفتارهای اجتماعی و اقتصادی افراد ایجاد می‌کند (جمشیدی‌ها و عنبری، ۱۳۸۳: ۴۸). می‌توان گفت که مهاجرت بیشتر با انگیزه‌های دستیابی به زندگی بهتر و بهبود شرایط زندگی صورت می‌گیرد که شامل انواع مهاجرت‌های مختلف می‌گردد.

انواع مهاجرت

مهاجرت را می‌توان بر حسب مدت، فاصله، انگیزه، قلمرو سیاسی، خواست مهاجر، تعداد مهاجر و قانونی و غیر قانونی بودن طبقه‌بندی کرد. که در این میان چهار نوع مهاجرت برحسب انگیزه، قلمرو سیاسی، خواست مهاجر و قانونی یا غیر قانونی مهم می‌نماید (صفایی‌پور؛ ۱۳۹۰: ۴۲). ویلیام پترسون مهاجرت را در ابتدا به دو دسته‌ی اساسی، یعنی مهاجرت محافظه‌کارانه و مهاجرت نوآورانانه تفکیک نموده است. بر این اساس پترسون مهاجرت را به چهار نوع طبقه بندی می‌کند: مهاجرت ابتدایی، مهاجرت اجباری، مهاجرت اختیاری و مهاجرت توده‌ای یا جمعی (صفایی‌پور؛ ۱۳۹۰: ۴۲).

انواع مهاجرت بین‌المللی

در مهاجرت‌های بین‌المللی مهاجران را به چهار گروه عمده تقسیم می‌کنند: مهاجرت‌های دائمی، مهاجران در جستجوی کار، مهاجران غیر قانونی و بدون مجوز و آوارگان جنگی و سیاسی و پناهندگان (تقوی؛ ۱۳۸۷: ۱۵۰).

مهاجرت‌های دائمی: مهاجرت دائمی که در شرایط خاص زمانی به برخی از کشورها می‌روند. فرار مغزها یا مهاجرت صاحبان تخصص و علم از این دسته‌اند.

مهاجران در جستجوی کار: مهاجران در جستجوی کار که عمده‌ترین مهاجران بین‌المللی را تشکیل می‌دهند.
مهاجران غیر قانونی: مهاجران غیر قانونی یا بدون مجوز که به علت وجود موانع در رفت و آمد مجاز، به این نحو عمل می‌کنند (تقوی؛ ۱۳۸۷: ۱۵۰).

پناهندگان^۲: مطابق ماده (۱) کنوانسیون ۱۹۵۱، واژه پناهنده اینطور تعریف می‌شود:
“به علت ترس موجه از اینکه به علل مربوط به نژاد، مذهب، ملیت، عضویت در گروه‌های اجتماعی خاص و یا داشتن عقاید سیاسی تحت تعقیب، شکنجه، آزار و اذیت قرار گیرد، در خارج از کشور محل سکونت عادی خود بسر می‌برد و نمی‌تواند یا به علت ترس مذکور نمی‌خواهد خود را تحت حمایت آن کشور قرار دهد یا در صورتی که فاقد تابعیت است و پس از چنین حوادثی در خارج از کشور محل سکونت دائمی خود بسر می‌برد، نمی‌تواند یا به علت ترس مذکور نمی‌خواهد به آن کشور بازگردد...” (www.unhcr.org.ir).

تاریخچه مهاجرت افغان‌ها به ایران

پدیده مهاجرت مردم افغانستان به کشورهای همسایه، به ویژه ایران، یکی از اشکال مهاجرت بین‌المللی است که در دهه‌های اخیر روند صعودی داشته است (پوراحمد و همکاران؛ ۱۳۹۳). مهاجرت افغان‌ها به ایران که عمدتاً ناشی از تفاوت اقتصادی بود از قرن نوزدهم وجود داشته است. افغان‌های شیعه طی قرون متمادی برای زیارت به ایران می‌آمدند. اولین جابجایی افغان‌ها به ایران به دهه ۱۸۵۰ میلادی باز می‌گردد که طی آن ۵۰۰ خانوار هزاره به ایران مهاجرت کردند و در جم و بخزار ساکن شدند. همچنین در حدود ۱۵۰۰۰ خانوار افغانستانی (تقریباً ۱۶۸۰۰۰ نفر) طی سال‌های ۱۸۸۰ تا ۱۹۰۳ در تربت جام استان خراسان مستقر شدند. این تعداد حدود ۹۰ درصد جمعیت محلی را در بر می‌گرفت (محمودیان؛ ۱۳۸۶).

جدول شماره ۱. تعداد مهاجران افغان، ایران ۱۳۵۹-۱۳۹۰

سال	تعداد	سال	تعداد
۱۳۵۹	۲۰۰۰۰۰	۱۳۷۳	۱۶۲۳۳۳۱
۱۳۶۰	۵۰۰۰۰۰	۱۳۷۴	۱۴۲۹۰۳۸
۱۳۶۱	۸۰۰۰۰۰	۱۳۷۵	۱۴۱۴۶۵۹
۱۳۶۲	۱۲۰۰۰۰۰	۱۳۷۶	۱۴۱۱۷۵۹
۱۳۶۳	۱۵۰۰۰۰۰	۱۳۷۷	۱۴۰۰۷۲۲
۱۳۶۴	۱۸۰۰۰۰۰	۱۳۷۸	۱۳۲۵۷۲۴
۱۳۶۵	۲۰۰۰۰۰۰	۱۳۷۹	۱۴۸۲۰۰۰

^۱ Brain Drain

^۲ Refugees

سال	تعداد	سال	تعداد
۱۳۶۶	۲۲۲۱۰۰۰	۱۳۸۰	۱۴۸۲۰۰۰
۱۳۶۷	۲۷۰۰۰۰۰	۱۳۸۱	۱۱۰۴۹۰۹
۱۳۶۸	۲۹۰۰۰۰۰	۱۳۸۲	۹۳۴۶۹۹
۱۳۶۹	۲۹۴۰۰۰۰	۱۳۸۳	۹۵۲۸۰۲
۱۳۷۰	۳۰۰۰۰۰۰	۱۳۸۴	۱۲۰۰۰۰۰
۱۳۷۱	۲۹۰۰۰۰۰	۱۳۸۵	۱۲۱۰۱۶۴
۱۳۷۲	۲۷۰۰۰۰۰	۱۳۹۰	۱۴۵۲۵۱۳

منبع: (محمودیان؛ ۱۳۸۶) و آمار ۱۳۹۰ از مرکز آمار ایران اخذ گردیده است.

مفهوم کیفیت زندگی

موضوع کیفیت زندگی از آغاز دهه ۱۹۶۰ به بعد، وارد ادبیات نظری و مطبوعات توسعه گردیده است و همچنین به یکی از موضوعات مورد علاقه علوم اجتماعی تبدیل شده است که در سال‌های اخیر مبنای تمایز و دسته‌بندی‌های نوین کشورها گشته است (شاهرخی ساردو و همکاران؛ ۱۳۹۳). توجه دانش جغرافیا به ((کیفیت زندگی)) و مفاهیم مربوط به آن به اواخر دهه ۱۹۶۰ بر می‌گردد. این به معنای آن نیست که جغرافیای انسانی پیش از آن نسبت به ((کیفیت زندگی)) به طور کامل بی‌اعتنا بوده است، بلکه صرفاً منظور آن است که دلمشغولی سنتی جغرافیا به مفاهیمی چون منابع طبیعی، تولید و ویژگی‌های جمعیتی بر هر گونه توجه به ((مصرف)) در مفهوم وسیع کلمه مسلط بوده است. وجود شیوه‌های گوناگون معیشت در مکان‌های مختلف، محور مرکزی جهان‌بینی جغرافیدانان را تشکیل می‌داد. ولی معمولاً از هر گونه مقایسه کیفی صریح پرهیز می‌شد. آنچه را که در مورد جغرافیای روشمند اجتماعی (یا جغرافیای رادیکال) که در اواخر دهه ۱۹۶۰ شکل گرفت، جدید به شمار می‌رفت توجه به عناوینی چون فقر، بهداشت، گرسنگی، جرم و جنایت و آلودگی محیط زیست و سهم هر یک به عنوان شرایط متغیر فضایی در کیفیت عمومی زندگی مردم بود که تا آن زمان مورد غفلت واقع شده بود (حاتمی‌نژاد و شاهی‌اردبیلی؛ ۱۳۸۱). به لحاظ تاریخی، بسیاری از مطالعات کیفیت زندگی به بررسی شاخصهای عینی منعکس کننده شرایط انسانی مانند راه‌های خود اشتغالی، مرگ و میر، میزان جرم و جنایت تمایل دارند. این مطالعات در طول جنبش اجتماعی در دهه ۱۹۷۰ در بررسی کیفیت زندگی شهری و به تازگی توسط رابرت استیمسون خلاصه شده است. روش‌ها و پژوهش‌های تجربی در طول نیم قرن اخیر نشان می‌دهد که کیفیت زندگی شهری دارای دو بعد ذهنی و عینی است (Marans, 2012). دیوید اسمیت و دیوید هاروی جز اولین کسانی بودند که به مفاهیم عدالت اجتماعی و کیفیت زندگی در جغرافیا پرداخته‌اند، دیوید هاروی در تمام آثار خود این مفاهیم را مورد توجه قرار داده است (شکویی؛ ۱۳۸۲: ۱۴۱).

مفهوم کیفیت زندگی یک مفهوم چند بعدی است. این مفهوم مبهم و پیچیده باید توسط یک رابطه شبکه‌ای بین ابعاد مختلف نشان داده شود، در حالیکه کیفیت زندگی شهری در نتیجه رابطه بین این ابعاد است. این روابط با توجه به مکان و جوامع تعیین می‌شوند و بدیهی است که ما نمی‌توانیم کیفیت زندگی را در یک محل خاص از طریق یک

بعد متوجه شویم و ما بایستی ارتباط بین این ابعاد را درک کنیم (EL Din & et. Al., 2013). کیفیت زندگی، واکنشی علیه توسعه تک بعدی و صرفاً کمی در عرصه برنامه‌ریزی و تلاشی در راستای ارتقای شرایط زندگی و بهبود بخشیدن به بعد کیفی زندگی بشری است. مناسب‌ترین راه برای سنجش کیفیت زندگی، استفاده هم‌زمان از شاخص‌های عینی و ذهنی است و نادیده گرفتن هر یک از این شاخص‌ها مشکلاتی را در برنامه‌ریزی بوجود می‌آورد (سالاری سردری؛ ۱۳۹۳). کیفیت زندگی به شدت تحت تأثیر زمان و مکان قرار دارد که مؤلفه‌ها و عوامل تشکیل دهنده آن با توجه به دوره‌های زمانی و مکانی جغرافیایی فرق می‌کند. کیفیت زندگی تا حدود زیادی تحت تأثیر ارزش‌ها قرار می‌گیرد، در واقع طبق ارزش‌های فردی، اجتماعی و ملی تعریف می‌شود. علاوه بر آن، کیفیت زندگی ضمن دارا بودن ابعاد عینی و وابستگی به شرایط عینی و بیرونی، امری است ذهنی، درونی و متصور که به تصورات و ادراکات فرد از واقعیت‌های زندگی بستگی دارد (زبردست و بنی‌عامریان؛ ۱۳۸۹).

سازمان بهداشت جهانی^۱، کیفیت زندگی را چنین تعریف می‌کند: ادراکات و احساسات افراد از موقعیت‌شان در زندگی براساس فرهنگ و نظام‌های ارزشی که برحسب اهداف و امیال، انتظارات و روابط و ارتباطاتی که در آن زندگی می‌کنند صورت می‌گیرد (www.WHO.org). با توجه به تعریف فوق، کیفیت زندگی ارتباط تنگاتنگی با اوضاع و احوال افراد دارد که عبارت‌اند از: وضعیت حسی، روانی، اعتقادات، میزان خوداتکایی، ارتباطات اجتماعی و زیست محیطی. بنابراین کیفیت زندگی در برگزیده ابعاد روانی است که شاخص‌هایی چون رضایت، شادمانی و امنیت را در بر می‌گیرد و در برخی از موارد رضایت اجتماعی نیز نامیده می‌شود. کیفیت زندگی ابعاد محیطی را نیز که سنجه‌هایی چون مسکن، دسترسی به خدمات و امنیت محیطی را با خود دارند، در بر می‌گیرد. جنبه‌های دیگر، در برگزیده توجه به فرصت‌های اجتماعی، امید به زندگی، اشتغال، ثروت و اوقات فراغت است (غیاثوند؛ ۱۳۸۸).

گزینش شاخص‌ها

برای سنجش کیفیت زندگی دو رویکرد ذهنی و عینی وجود دارد که این رویکردها غالباً به طور مجزا از همدیگر و به ندرت در ترکیب با هم برای سنجش کیفیت زندگی به کار می‌روند (رضوانی و همکاران؛ ۱۳۸۹). کیفیت ذهنی زندگی می‌تواند میزان تجمعی از سطح رضایت در قلمروهای مختلف زندگی باشد. بر اساس این روش، زندگی به قلمروهای مختلفی (اقتصادی، کالبدی، زیست محیطی و اجتماعی - فرهنگی) تقسیم شده و ترکیب میزان رضایت حاصل از هر یک از قلمروها، کیفیت کلی از زندگی را نشان می‌دهد (خواجه شاهکوهی و همکاران، ۱۳۹۱). شاخص‌های عینی که محیط‌های زندگی و کار افراد و گروه‌ها را توصیف می‌کند؛ مثل امکانات آموزشی، بهداشتی، تسهیلات فراغت، مسکن و ... (پوراحمد و همکاران؛ ۱۳۹۳). توافقی عمومی در میان محققان کیفیت زندگی وجود دارد که از طریق یکپارچه کردن ابعاد عینی و ذهنی کیفیت زندگی امکان به دست آوردن تصویر کامل‌تر و مفیدتری از کیفیت زندگی در مقیاس‌های گوناگون مکانی و زمانی وجود دارد. بنابراین هر ارزیابی جامعی از کیفیت زندگی باید در بر گیرنده جنبه‌های عینی و ذهنی باشد. سنجش کیفیت زندگی بدین شکل می‌تواند از توان هر دو رویکرد برای رسیدن به اطلاعات قابل اعتماد و قابل اطمینان‌تر درباره کیفیت زندگی استفاده کند. با این وجود، بحث‌های

¹ World Health Organization (who)

متناقضی در مورد شدت رابطه بین کیفیت عینی و ذهنی زندگی وجود دارد (رضوانی و همکاران؛ ۱۳۸۹). مثلاً اوانزه و هوکسلی (۲۰۰۲) در بازنگری مطالعات کیفیت زندگی به این نتیجه رسیده‌اند که شرایط عینی خیلی کیفیت زندگی ذهنی را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد و بهتر است ابعاد رضایتمندی از زندگی بر اساس رضایت از کل زندگی مورد ارزیابی قرار گیرد (زبردست و بنی‌عامریان؛ ۱۳۸۹). برتون و همکاران (۲۰۰۸) نشان دادند که رابطه‌ای قوی بین این دو نوع شاخص وجود دارد (رضوانی و همکاران؛ ۱۳۸۹).

روش تحقیق

تحقیق حاضر بر اساس هدف از نوع کاربردی و بر اساس روش و ماهیت از نوع توصیفی - تحلیلی می‌باشد. برای پاسخ‌گویی به سوالات تحقیق و همچنین آزمون فرضیه‌های تحقیق، از سه مرحله استفاده شده است که در مرحله نخست بر مطالعات اسنادی، کتابخانه‌ای و همچنین توجه ویژه به ادبیات تحقیق تکیه شده است که در نهایت به تنظیم پرسش‌نامه ختم شد. در مرحله دوم به پر کردن پرسش‌نامه در بین جامعه آماری پرداخته شده و همچنین کار میدانی در این مرحله انجام گرفته است. در مرحله آخر به تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار تحلیل آماری (spss) به روش توصیفی - تحلیلی برای آزمون فرضیات و نتیجه‌گیری صورت گرفته است. برای تعیین سطح کیفیت زندگی شهری از آزمون t تک متغیره استفاده شده است. در این قسمت تمام ۱۲ شاخص تحقیق با استفاده از این آزمون مورد سنجش قرار گرفتند و سطح تک تک آن‌ها نسبت به متوسط میانگین اندازه‌گیری گردید و نهایت میزان کل شاخص کیفیت زندگی به دست آمد. در پایان برای تعیین مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی از روش تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره استفاده شد. برای سنجش نرمال بودن آماره‌ها نیز از آزمون Kolmogorov-Smirnov تک متغیره استفاده شده است.

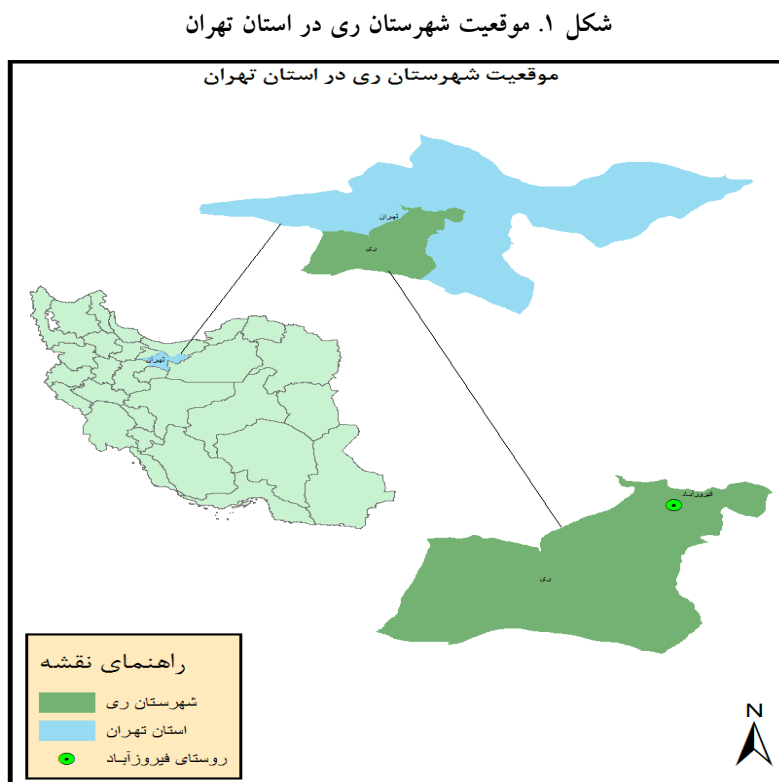
تعیین حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

با توجه به محدود بودن اندازه جامعه، نمونه‌گیری انجام نشده است و مستقیماً داده‌ها و اطلاعات جامعه مورد استفاده قرار گرفته است و تمامی ۹۰ خانوار افغان موجود در روستای فیروزآباد شهرستان ری مورد پیمایش قرار گرفت تا تحقیق از میزان روایی بیشتری برخوردار شود.

محدوده مورد مطالعه

جغرافیای طبیعی و وسعت ری یکی از شهرستان‌های استان تهران می‌باشد که از شمال به شهرستان تهران و از جنوب به شهرستان قم و از شرق به شهرستان‌های پاکدشت و ورامین و از غرب به شهرستان‌های اسلام شهر، رباط-کریم و زرنندیه محدود می‌گردد. وسعت آن بالغ بر ۲۳۶۲ کیلومتر مربع است. مساحت بخش‌های سه‌گانه شهرستان ری: بخش مرکزی ۱۷۴؛ بخش کهریزک ۵۴۳ و فشاپویه ۱۶۴۵ کیلومتر مربع می‌باشد. مختصات جغرافیایی شهر ری ۴۵" و ۳۵' و ۳۵° عرض شمالی و ۱۵" و ۲۶' و ۵۱° طول شرقی است. اما روستای فیروزآباد در بخش کهریزک

قرار دارد و دارای جمعیتی بالغ بر ۸۲۹۰ نفر است (ملکی میانجی؛ ۱۳۸۳: ۲۸). شکل ۱ موقعیت شهرستان ری را در استان تهران نشان می‌دهد (نگارندگان).

ترسیم: نگارندگان

روایی و پایایی تحقیق

برای تعیین پایایی پرسش‌نامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که در جدول شماره ۲ برای پرسش‌نامه مهاجران ۰/۹۱ به دست آمده است که در پژوهش‌های علوم انسانی این مقدار مناسب شناخته شده است.

جدول شماره ۲. مقدار آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه تحقیق

موضوع پرسش‌نامه	تعداد نمونه	تعداد آیتم‌ها	مقدار آلفای کرونباخ
کیفیت زندگی مهاجران افغان	۹۰	۶۶	۰/۹۱۴

منبع: یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش و تجزیه و تحلیل

در این پژوهش کیفیت زندگی مهاجران افغان روستای فیروزآباد شهرستان ری به عنوان متغیر وابسته و متغیرهای اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، کالبدی - محیطی و زیست محیطی متغیرهای مستقل است.

یافته‌های توصیفی

در این قسمت اطلاعات توصیفی پاسخ‌دهندگان پرسش‌نامه بیان گردیده است. سن: طبق جدول شماره ۳ از لحاظ سنی از کل حجم نمونه جامعه مورد مطالعه، ۴۶/۷ درصد بین ۱۴ تا ۲۴ سال، ۲۵/۶ درصد بین ۲۵ تا ۳۵ سال، ۱۶/۷ درصد بین ۳۶ تا ۴۴ سال، ۱۰ درصد بین ۴۵ تا ۵۵ سال و ۱/۱ درصد بیشتر از ۵۵ سال سن داشته‌اند.

جدول شماره ۳. توزیع سنی پاسخ‌دهندگان مهاجران افغان روستای فیروزآباد

گروه سنی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱۴-۲۴ سال	۴۲	۴۶/۷	۴۶/۷
۲۵-۳۵ سال	۲۳	۲۵/۶	۷۲/۲
۳۶-۴۴ سال	۱۵	۱۶/۷	۸۸/۹
۴۵-۵۵ سال	۹	۱۰	۹۸/۹
بیشتر از ۵۵	۱	۱/۱	۱۰۰
جمع	۹۰	۱۰۰	۰

منبع: یافته‌های پژوهش

جنسیت: در این قسمت به تحلیل جنسیت پاسخ‌دهندگان پرداخته می‌شود: همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌کنید پاسخ‌دهندگان زن با ۶۵/۶ درصد اکثریت پاسخ‌دهندگان را به خود اختصاص داده‌اند و پاسخ‌دهندگان مرد نیز ۳۴/۴ درصد از پاسخ‌دهندگان را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۴. جنسیت پاسخ‌دهندگان

جنسیت پاسخ‌دهندگان	فراوانی	درصد
مرد	۳۱	۳۴/۴
زن	۵۹	۶۵/۶
جمع	۹۰	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

وضعیت تاهل: در جدول شماره ۵ وضعیت تاهل جامعه مورد مطالعه مورد بررسی قرار گرفته است و نشان دهنده این وضعیت است که هر دو گروه مجرد و متاهل در یک شرایط مساوی قرار دارند.

جدول شماره ۵. وضعیت تاهل پاسخ‌دهندگان

وضعیت تاهل	فراوانی	درصد
متاهل	۴۵	۵۰
مجرد	۴۵	۵۰
جمع	۹۰	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

محل تولد: در این قسمت به تجزیه و تحلیل محل تولد مهاجران پرداخته شد با توجه به جدول شماره ۶ تعداد ۴۰ نفر به عبارتی ۴/۴۴ درصد از مهاجران افغان در ایران متولد شده‌اند و تعداد ۵۰ نفر یعنی ۶/۵۵ درصد در خود کشور مبدأ یعنی افغانستان متولد شده‌اند.

جدول شماره ۶. محل تولد پاسخ‌دهندگان

محل تولد	فراوانی	درصد
ایران	۴۰	۴۴/۴
افغانستان	۵۰	۵۵/۶
جمع	۹۰	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

سطح تحصیلات: تجزیه و تحلیل وضعیت تحصیلات پاسخ‌دهندگان در ۶ گروه زیر صورت گرفته است. جدول شماره ۷ این ارزیابی را نشان می‌دهد که از کل تعداد پاسخ‌دهندگان ۲۲/۲ درصد بی‌سواد، ۵۴/۴ دارای تحصیلات سیکل، ۱۸/۹ درصد دیپلم، ۱/۱ درصد فوق دیپلم، ۲/۲ درصد لیسانس و ۱/۱ درصد فوق لیسانس و بالاتر می‌باشند. در این راستا افراد دارای تحصیلات زیر دیپلم با ۵۴/۴ درصد بالاترین طبقه، مقطع فوق دیپلم و فوق لیسانس و بالاتر با ۱/۱ درصد پائین‌ترین طبقه را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۷. سطح تحصیلات پاسخ‌دهندگان

سطح تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
بیسواد	۲۰	۲۲/۲	۲۲/۲
زیر دیپلم	۴۹	۵۴/۴	۷۶/۷
دیپلم	۱۷	۱۸/۹	۹۵/۶
فوق دیپلم	۱	۱/۱	۹۶/۷
لیسانس	۲	۲/۲	۹۸/۹
فوق لیسانس و بالاتر	۱	۱/۱	۱۰۰
جمع	۹۰	۱۰۰	۰

منبع یافته‌های پژوهش

اشتغال: در اینجا به ارزیابی وضعیت شغلی جامعه مورد مطالعه پرداخته شده است که در جدول شماره ۸ مشاهده می‌کنید که ۱۵/۶ درصد دارای شغل آزاد می‌باشند، ۳۳/۳ دانشجوی یا محصل هستند، ۱۴/۴ درصد کارگر، ۲۵/۶ درصد خانه‌دار می‌باشند و بیکاران و سایر مشاغل هر کدام ۵/۶ را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۸. وضعیت اشتغال پاسخ‌دهندگان

نوع شغل	فراوانی	درصد
آزاد	۱۴	۱۵/۶

نوع شغل	فراوانی	درصد
دانش آموز یا دانشجو	۳۰	۳/۳۳
کارگر	۱۳	۴/۱۴
خانه‌دار	۲۳	۶/۲۵
بیکار	۵	۶/۵
سایر	۵	۶/۵
مجموع	۹۰	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

مدت اقامت: در جدول شماره ۹ مدت اقامت در روستای فیروزآباد شهرستان ری بر حسب سال آمده است و طبق این جدول بیشترین فراوانی مربوط به مدت اقامت ۱۶ تا ۲۰ سال با ۳۸/۹ درصد می‌باشد.

جدول شماره ۹. مدت اقامت مهاجران افغان

مدت اقامت	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱-۵ سال	۲	۲/۲	۲/۲
۶-۱۰ سال	۵	۶/۵	۸/۷
۱۱-۱۵ سال	۱۶	۸/۱۷	۶/۲۵
۱۶-۲۰ سال	۳۵	۹/۳۸	۴/۶۴
بیشتر از ۲۱ سال	۳۲	۶/۳۵	۱۰۰
مجموع	۹۰	۱۰۰	

منبع: یافته‌های پژوهش

وضعیت تصرف مسکن: جدول شماره ۱۰ وضعیت تصرف مسکن را نمایش می‌دهد. که بر اساس این نتایج ۱/۱۱ درصد مالک شخص مسکن هستند و ۹/۸۸ درصد مستاجر می‌باشند. که تعداد زیاد مستاجران به سبب محدودیت‌هایی است که دولت ایران در نظر گرفته است و از به نام کردن سند به اسم مهاجران خودداری می‌کند و همچنین حکایت از ناتوانی مالی مهاجران نیز دارد. البته کسانی که مالک مسکن هستند یا دارای همسر ایرانی هستند و یا سند را به نام یک ایرانی مورد اعتماد زده‌اند.

جدول شماره ۱۰. وضعیت تصرف مسکن

وضعیت تصرف مسکن	فراوانی	درصد
مالک	۱۰	۱/۱۱
مستاجر	۸۰	۹/۸۸
سایر	۰	۰
مجموع	۹۰	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۱۱. آمار استنباطی شاخص‌های مؤثر در کیفیت زندگی شهری

شاخص‌ها	آماره توصیفی			انحراف معیار
	میانگین	میانه	واریانس	
شرایط اقتصادی	۲/۱۳	۲	۰/۳۸۵	۰/۶۲۰
وضعیت مسکن	۲/۳۶	۲	۰/۶۸۵	۰/۸۲۷
کیفیت زیر ساخت‌ها	۳/۰۸	۳	۰/۴۳۶	۰/۶۶۰
کیفیت دسترسی	۲/۵۰	۳	۰/۵۰۴	۰/۷۱۰
حمل و نقل	۲/۵۷	۳	۰/۴۹۱	۰/۷۰۰
بهداشت محیط	۲/۵۵	۳	۰/۴۹۹	۰/۷۰۶
کیفیت آموزش	۳/۰۳	۳	۰/۵۳۳	۰/۷۲۹
کیفیت سلامت و بهداشت	۲/۳۳	۲	۰/۲۳۷	۰/۴۸۷
کیفیت ایمنی و امنیت	۲/۷۸	۳	۰/۷۰۳	۰/۸۳۸
تفریح و اوقات فراغت	۱/۸۵	۲	۰/۳۶۲	۰/۶۰۱
کیفیت تعامل و همبستگی اجتماعی	۲/۵۸	۳	۰/۳۵۲	۰/۵۹۲
تعلق به محیط و اجتماع شهر	۲/۷۵	۳	۰/۳۹۳	۰/۶۲۷
مجموع کیفیت زندگی	۲/۵۴	۳	۰/۱۵۲	۰/۳۹۰

منبع: یافته‌های پژوهش

آزمون فرضیه اول

در این قسمت با استفاده از آمار استنباطی و به کارگیری میانگین و آزمون T-Test فرضیه اول را مورد آزمون قرار می‌دهیم. برای این که این فرضیه را مورد آزمون قرار دهیم باید هر یک از شاخص‌های کیفیت زندگی را به طور جداگانه مورد آزمون قرار دهیم.

جدول شماره ۱۲. آزمون T تک نمونه‌ای برای کیفیت زندگی

شاخص	آماره		نتیجه
	میانگین	t آماره	
کیفیت زندگی	۲/۵۴	-۵۹/۶۷۲	تأیید فرضیه

منبع: یافته‌های پژوهش

در نهایت با توجه به مقدار آماره آزمون t که معادل -۵۹/۶۷۲ به دست آمده و سطح معناداری ۰/۰۰۰ که به دست آمده است و مقایسه این سطح معنی‌داری با ۰/۰۵ مشاهده می‌شود که فرض صفر آماری رد می‌شود، به عبارت دیگر کیفیت زندگی جامعه مورد مطالعه در سطح پایینی ارزیابی می‌شود. همچنین با توجه به میانگین ۲/۵۴ می‌توان نتیجه گرفت که کیفیت زندگی جامعه مورد مطالعه در سطح پایینی قرار دارد. به این صورت که از دیدگاه

جامعه مورد مطالعه، شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در سطح پایینی قرار دارد. بنابراین فرضیه اول در این پژوهش تأیید می‌شود.

آزمون فرضیه دوم

در این جا می‌خواهیم بدانیم که کدام قلمرو از شاخص‌های کیفیت زندگی تأثیر بیشتری را بر میزان رضایتمندی مهاجران افغان از زندگی‌شان دارد، که هدف آزمایش فرضیه دوم می‌باشد. با توجه به نوع فرضیه، از رگرسیون خطی چند متغیره استفاده می‌شود. رگرسیون خطی چند متغیره روشی است برای تحلیل مشارکت جمعی و فردی دو یا چند متغیر مستقل در تغییرات متغیر وابسته، یکی از پیش فرض‌های رگرسیون خطی این است که توزیع داده‌های متغیر وابسته نرمال یا تقریباً نزدیک به نرمال باشد. برای آزمون نرمال بودن متغیر از روش Kolmogorov-Smirnov استفاده شد. جدول شماره ۱۳ نمایش دهنده آنالیز توزیع نرمال در روش Kolmogorov-Smirnov است و نتیجه‌ای که از روش آزمون Kolmogorov-Smirnov به دست آمده است نشان می‌دهد نتایج نرمال است.

جدول شماره ۱۳. آزمون نرمال بودن داده‌ها با روش Kolmogorov-Smirnov

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test		
		kool
N		90
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	2.54
	Std. Deviation	.390
	Most Extreme Differences	
	Absolute	.105
	Positive	.065
	Negative	-.105
	Test Statistic	.105
	Asymp. Sig. (2-tailed)	.000

a. Test distribution is Normal.
b. Calculated from data.

منبع: یافته‌های پژوهش

در مرحله بعد ما با بهره‌گیری از مدل رگرسیون چندگانه مشخص کرده‌ایم که بین شاخص‌های فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی، کالبدی - محیطی و زیست محیطی و میانگین کیفیت زندگی رابطه معناداری وجود دارد. ضریب R² تصحیح شده نشان دهنده رابطه ۸۵٪ بوده است. به عبارتی جدول شماره ۱۴ حکایت از پایین بودن کیفیت زندگی را دارد که ۸۵٪ آن ناشی از شاخص‌های فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی، کالبدی - محیطی و زیست محیطی است.

جدول شماره ۱۴. آماره‌های تحلیل رگرسیون شاخص‌های تحقیق و کیفیت زندگی

خطای معیار	ضریب تبیین تعدیل شده	ضریب تبیین	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۱۵۰	۰/۸۵۸	۰/۹۲۶	۰/۸۵۱

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۱۵ معنادار بودن شاخص‌های فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی، کالبدی - محیطی و زیست محیطی را در زمینه کیفیت زندگی شهری در سطح ۹۹ درصد نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱۵. آماره‌های متغیرهای وارد بر مدل رگرسیونی

sig	t	ضریب استاندارد		نام متغیر
		β	B خطای	
۰/۰۰۰	۱/۸۹۸	-	۰/۰۹۸	مقدار ثابت
۰/۰۰۱	۳/۵۱۷	۰/۸۹۳	۰/۷۴۴	اجتماعی - فرهنگی
۰/۰۰۰	۳/۴۹۷	۰/۸۳۳	۰/۷۳۷	اقتصادی
۰/۰۰۰	۲/۱۰۷	۰/۷۵۳	۰/۵۲۲	کالبدی - محیطی
۰/۰۰۰	۲/۴۷۷	۰/۵۵۲	۰/۵۹۹	زیست محیطی

منبع: یافته‌های پژوهش

در رابطه با اهمیت و نقش متغیرهای مستقل در پیش‌گویی معادله رگرسیون باید از مقادیر β استفاده کرد. از آن جا که مقادیر β استاندارد شده اس، بنابراین از طریق آن‌ها می‌توان درباره اهمیت نسبی متغیرها قضاوت کرد. بزرگ بودن مقدار β نشان‌دهنده اهمیت نسبی و نقش آن در پیش‌گویی متغیر وابسته است. بنابراین در این جا می‌توان قضاوت کرد که هر یک از متغیرهای معنادار چه سهمی از پیش‌گویی متغیر وابسته یعنی کیفیت زندگی شهری را بر عهده دارد.

با توجه به مقدار β برای متغیر اجتماعی - فرهنگی که در این تحلیل برابر با ۰/۸۹۳ است که نتیجه‌گیری می‌شود که این متغیر بیشترین تأثیر را بر سطح کیفیت زندگی مهاجران افغان دارد و بنابراین فرضیه مورد تأیید قرار می‌گیرد. در زمینه شاخص‌های اجتماعی - فرهنگی، زیر شاخص‌های کیفیت سلامت و بهداشت و تفریح و اوقات فراغت سبب معنادار بودن رابطه کیفیت زندگی بوده و عوامل فرهنگی را شدت بخشیده است.

نتیجه‌گیری

کیفیت زندگی، مفهومی پیچیده و چند بعدی است که تحت تأثیر مؤلفه‌هایی چون زمان و مکان، ارزش‌های فردی و اجتماعی قرار دارد، و از این رو معانی گوناگونی برای افراد و گروه‌های مختلف بر آن مترتب است. برخی آن را به عنوان قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان اندازه‌ای برای میزان جذابیت و برخی به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایتمندی و مواردی از این دست تعبیر کرده‌اند. بنابراین کیفیت زندگی،

واژه‌ای پیچیده در ارتباط با شرایط و وضعیت جمعیت، در یک ناحیه است. جامعه تحت مطالعه در این پژوهش از جوامع خاص حاضر در کشور ایران، یعنی مهاجران افغان است که در ادوارهای گذشته در ایران و شهرهای مختلف آن زندگی کرده‌اند. پاسخ‌دهندگان به پرسش‌نامه‌های این پژوهش به لحاظ سنی در طیف ۷۰-۱۴ سال بوده‌اند. بنابراین در جمع‌آوری میدانی از رده‌های مختلف سنی نمونه‌گیری شده است که بیشترین افراد مربوط به گروه سنی ۲۴-۱۴ سال با ۶۷/۷ درصد بوده‌اند. تجزیه و تحلیل پرسش‌نامه نشان می‌دهد که سطح تحصیلات بیشتر پاسخگویان با ۷۶/۷ زیر دیپلم و در حد خواندن و نوشتن است، که از این آمار چنین بر می‌آید سطح سواد مهاجران افغان بسیار پایین است که همین نیز مانع بزرگی در کنار دیگر موارد مرتبط با زندگی مهاجران افغان است. از لحاظ وضعیت اشتغال نیز بیشتر مهاجران افغان با آمار ۳۳/۳٪ دانش‌آموز یا دانشجو هستند که نشان‌دهنده جهشی است برای پایین آوردن درصد بی‌سوادی در بین مهاجران افغان. درباره توصیفات آماری با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای مشخص شد که به طور کلی کیفیت زندگی شهری از دید جامعه مورد مطالعه در سطح پایینی ارزیابی می‌شود.

منابع

- ۱- پوراحمد، احمد؛ زیاری، کرامت‌الله و زاهدی، جاوید (۱۳۹۳). سنجش کیفیت زندگی شهری مهاجران افغان مقیم ایران با رویکرد ذهنی (مطالعه موردی: شهر رباط‌کریم). پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، دوره ۲، شماره ۱، بهار: ۱۵-۱.
- ۲- تقوی، نعمت‌الله (۱۳۸۸). مبانی جمعیت‌شناسی. تبریز: انتشارات آیدین.
- ۳- جمشیدی‌ها، غلامرضا و عنبری، موسی (۱۳۸۳). تعلقات اجتماعی و اثرات آن بر بازگشت مهاجرین افغانی. نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۳، خرداد: ۶۸-۴۳.
- ۴- حاتمی‌نژاد، حسین و شاهی‌اردبیلی، حکمت (۱۳۸۱). کیفیت زندگی: رفاه انسانی و عدالت اجتماعی. فصلنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۱۸۵ و ۱۸۶، بهمن و اسفند: ۱۷۳-۱۶۰.
- ۵- خواجه شاهکوهی، علیرضا؛ مهدوی، شهرام؛ سوری، فرشاد و صمدی، رضا (۱۳۹۱). ارزیابی شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر کاشان). فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۳۰، پاییز: ۲۹۶-۲۸۵.
- ۶- رضوانی، محمد رضا؛ متکان، علی اکبر؛ منصوریان، حسین و ستاری، محمد حسین (۱۳۸۹). توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر نورآباد، استان لرستان). فصلنامه مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال اول، شماره ۲، پاییز: ۱۱۰-۸۷.
- ۷- زبردست، اسفندیار و بنی‌عامریان، مهسا (۱۳۸۹). بررسی ارتباط میان شاخص‌های عینی و ذهنی بعد خدمات عمومی کیفیت زندگی شهری در شهر جدید هشتگرد. دو فصلنامه نامه معماری و شهرسازی، دوره ۲، شماره ۳، پاییز و زمستان: ۲۲-۵.
- ۸- زنگنه‌شهرکی، سعید؛ گلین‌شریف‌ادینی، جواد؛ حسن‌زاده، داود و سالاری‌مقدم، زهرا (۱۳۹۳). تحلیل فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های غیر رسمی منطقه کلانشهری تهران (مطالعه موردی: اسلام‌آباد، صالح‌آباد). فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۶، شماره ۱، بهار: ۱۹۶-۱۷۷.

- ۹- سالاری سردری، فرضعلی؛ حیدری مقدم، مصطفی؛ سبحانی، نوبخت و عارفی، اعظم (۱۳۹۳). بررسی مؤلفه‌های کیفیت زندگی در فضاها‌ی شهری (مطالعه موردی: شهر لامرد). فصلنامه پژوهش‌های منظر شهر، سال اول، شماره ۲، پاییز و زمستان: ۹۱-۵۳.
- ۱۰- سیاری، علی اکبر (۱۳۸۰). شاخص‌های موثر در کیفیت زندگی در استان‌های کشور. فرهنگ همدان.
- ۱۱- شاهرخی ساردو، صالح و نوری پور، مهدی (۱۳۹۳). بررسی وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی در مراکز دهستان‌های شهرستان جیرفت. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال چهارم، شماره ۲، تابستان: ۴۰-۱۹.
- ۱۲- شکویی، حسین (۱۳۸۵). اندیشه‌های نو در فلسفه‌ی جغرافیا. تهران: انتشارات گیتاشناسی.
- ۱۳- صفایی پور، مسعود (۱۳۹۰). روش‌های مقدماتی تحلیل جمعیت. اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران.
- ۱۴- صفایی پور، مسعود (۱۳۹۰). فرهنگ‌نامه واژگان و نظریه‌های مهاجرت درون شهری. اهواز: انتشارات دانشگاه شهید چمران.
- ۱۵- غیاثوند، الهام (۱۳۸۸). تاثیر سرمایه‌های اجتماعی بر کیفیت زندگی ساکنان محلات شهری. فصلنامه مهندس مشاور، شماره ۴۵، پاییز: ۲۷-۲۲.
- ۱۶- مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). جمعیت مهاجران افغان سال ۱۳۹۰ در ایران.
- ۱۷- محمودیان، حسین (۱۳۸۶). مهاجرت افغان‌ها به ایران: تغییر در ویژگی‌های اقتصادی، اجتماعی و جمعیتی و انطباق با جامعه مقصد. مجله نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، شماره ۴، زمستان: ۶۹-۴۲.
- ۱۸- ملکی میانجی، علی (۱۳۸۳). جغرافیای ری. قم: انتشارات دارالحدیث.
- 19- El Din, H. S., Shalaby, A., Farouh, H. E., & Elariane, S. A. (2013). Principles of urban quality of life for a neighborhood. *HBRC Journal*, 9 (1), 86-92.
- 20- Marans, R. W. (2012). Quality of urban life studies: An overview and implications for environment-behaviour research. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 35, 9-22.
- 21- <http://unhcr.org.ir/fa/menu/23>
- 22- www.WHO.org/2011/Jun/2-9:30 WHOQOL